

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA NOTRANJE ZADEVE

Štefanova ulica 2, 1501 Ljubljana

T: 01 428 40 00
F: 01 428 47 33
E: gp.mnz@gov.si
www.mnz.gov.si

Izdajatelj: sigov-ca Ref. št. dokumenta: 092-236/2014/2
Številka certifikata: 3a 5e 5b 5d Čas podpisa: 13:32, 14.04.2014
Potek veljavnosti: 06.04.2017 Podpisnik: Renata Zatter

Urad Vlade RS za komuniciranje
predlagam.vladi@gov.si
gp.ukom@gov.si

Številka: 092-236/2014/2 (11-19)

Datum: 11. 4. 2014

Zadeva: **Odgovor na predlog Vladi, št. 5597-96: Sprememba himne**

Zveza: vaš dopis št. 092-96/2014/3, 8. 4. 2014

Predlog

V mnenje smo prejeli predlog, ki govori o spremembi slovenske himne. Po mnenju predlagateljice je slovenska himna sicer prijetna napitnica, toda manjka ji prav vse, kar potrebuje spodobna himna, denimo besedilo, ki bi obsegalo kaj več od trkanja kozarcev in zavedanja, da bi bilo na svetu lepše, če se ne bi prepirali s sosedi. Uglasbitev himne je po mnenju predlagateljice medla in neizvirna, njen predlog pa delen, saj zamisli za besedilo himne nima, za ublasbitev himne pa predlaga skladbo Marjana Kozine, *Na svoji zemlji*. Ta je po mnenju predlagateljice mogočnejša, glasbeno kakovostnejša in bolj prepričljiva od *Zdravljice*.

Kratka analiza veljavne ureditve

Grb, zastava in himna Slovenije so državni simboli, določeni v Ustavi Republike Slovenije. Slovenski grb, zastavo in himno so uvedli že amandmaji k ustavi leta 1989 in 1991, nova ustava pa je njihovo vsebino vključila v 6. člen. Iz obstoječih državnih simbolov, ki temeljijo na zgodovinskih dejstvih, naj bi bilo razvidno, da je nosilec državnosti Republike Slovenije slovenski narod.

Grb, zastavo in himno Slovenije ter slovensko narodno zastavo ureja Zakon o grbu, zastavi in himni Republike Slovenije ter o slovenski narodni zastavi (Uradni list RS, št. 67/94 in 14/99-odločba US, v nadaljnjem besedilu: ZGZH), za katerega pripravo in tolmačenje je pristojno Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: ministrstvo). Državni simboli (grb, zastava in himna Slovenije) označujejo pripadnost Republik Sloveniji in se smejo uporabljati le v obliki ter na način, ki je določen z ZGZH¹. ZGZH določa primere uporabe grba, zastave in himne.

Slovensko himno določa tretji odstavek 6. člena Ustave Republike Slovenije, ki se glasi: »Himna Slovenije je *Zdravljica*«. Ustava za himno določa zgolj *Zdravljico*, saj se je do sprejetja Ustave slovenska himna že na splošno uveljavila. Himna Republike Slovenije se je namreč kot takšna ustavnopravno in dejansko splošno uveljavila že po sprejetju amandmaja XII k Ustavi Socialistične Republike Slovenije z dne 27. 9. 1989 (Uradni list SRS, št. 32/89).

Analiza predloga

Glede na to, da je po mnenju predlagateljice potrebna sprememba slovenske himne kot je opisano uvodoma, je v nadaljevanju za boljše razumevanje uveljavitve *Zdravljice* predstavljen povzetek raziskovalnega dela »**Himna kot simbol naroda: Premislek ob stoletnici nastanka Premrlove Zdravice**, avtorice Nataše Cigoj Krstulović iz Znanstvenoraziskovalnega centra

¹ 2. člen Zakona o grbu, zastavi in himni Republike Slovenije ter o slovenski narodni zastavi (Uradni list RS, št. 67/94 in 14/99-odločba US).

SAZU²«, ki je bilo objavljeno v mednarodni muzikološki znanstveni reviji *De Musica disserenda* 1/1-2,2005,11-2, ki jo od leta 2005 ureja in izdaja Muzikološki inštitut Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti (ZRC SAZU):

Himna se je v sedanjem splošno uveljavljenem pojmovanju utrdila kot pesem, ki služi počastitvi države ob pomembnih državnih dogodkih in drugih svečanostih. V zgodovinski spomin slovenskega naroda je *Zdravljica* vtisnjena vse od prve objave Prešemovega besedila leta 1848 in prve izvedbe Premrlovega zbora leta 1917. Njen status se je konkretiziral v učinku, ki ga je imela pri izvajalcih in poslušalcih na občutja pripadnosti narodu. Reprezentativna funkcija slovenske himne je institucionalizirana, drugače pa je z družbeno funkcijo *Zdravljice*, ki se je v preteklosti uresničevala zlasti v dejanjih recepcije in je bila časovno spremenljiva. Pomembne so bile dane okoliščine, v katerih se je *Zdravljica* izvajala, torej njena vloga ter pogostost izvedb na pomembnejših narodnih in kulturnih prireditvah.

V revolucionarnem letu 1848 je bila Prešermova *Zdravljica* tudi prvič v celoti objavljena. Njen nastanek niso spodbudile zunanje okoliščine, saj je nastala štiri leta prej v zgodovinsko relativno mimem času. Pesnikovi verzi o svobodi in enakosti med narodi, vsebovani v obliki napitnice, so prvič postali aktualni v revolucionarnem letu, ko je bila izražena zahteva po združitvi slovenskega etničnega ozemlja v eno upravno enoto s slovenščino kot uradnim jezikom. Vse od pesnikove smrti istega leta se je mit o Prešermu, največjem slovenskem pesniku, vse bolj utrjeval. Od konca šestdesetih let 19. stoletja je postajalo občudovanje Prešerna vse bolj izrazito in se je na zunaj kazalo tudi z množičnimi narodnimi prireditvami njemu v čast. Hvalnica Prešermu, največjemu mojstru pevcu slovenskega jezika, je zasenčila celo izvedbo prve slovenske oper(et)e. Urednik revije *Ljubljanski zvon* Anton Aškerc je leta 1901 opozoril na Prešermovo *Zdravjico* in zapisal, da je njen narodno-politični program primeren za himno. »Marseljeza« je bila v slovenski publicistiki sinonim za himno. Tudi sedemdeset let kasneje, v sedemdesetih letih preteklega stoletja, je prešernoslovec Boris Paternu Prešermovo *Zdravjico* imenoval »slovenska marseljeza«. Njeno himnično vlogo je prepoznal v pesnikovem nazoru, ki je izpovedoval stoletni slovenski sen, vsebovan že v idejah Zedinjene Slovenije, in zamisel sožitja vseh narodov sveta. Prešeren je bil slaven že v času popularnosti pesmi *Naprej*, a čaščen je bil še bolj kot Davorin Jenko. Nastanek Premrlove *Zdravice* je spodbudilo drugačne vrste domoljubje kot Jenkovo *Naprej*. Namesto bojevitega zanosa so to nepretenciozno mladostno skladbo (skladatelj jo je napisal v študentskih letih) spodbudili radostni občutki ljubezni do domače sončne in vinorodne vipavske pokrajine. Značaj skladbe, njeno vedro razpoloženje, je Premrl v izvorniku tudi označil z interpretativno oznako »čvrsto in veselo«. Šele dobrih deset let po objavi Premrlove *Zdravice* v reviji *Novi akordi* je za njeno prvo javno izvedbo v Ljubljani poskrbel Matej Hubad, ki je skladbo uvrstil na prvi koncert Glasbene matice v sezoni 1917/18. Takrat, 18. novembra 1917, je v dvorani hotela Union Premrlov zbor vzbudil »vihamo razpoloženje občinstva«. V letu, ko je bila v dunajskem parlamentu prebrana majniška deklaracija, »zahteva po združitvi vseh južnih Slovanov na ozemlju habsburške monarhije v samostojno državno telo brez nadvlade drugih narodov in pod dinastijo Habsburžanov«, je bila Prešermova narodno-politična pesem *Zdravljica*, še posebej njena sedma kitica, aktualna. V prid domnevi, da so takrat Premrlovo skladbo že peli z dodano sedmo kitico, pričajo naslednja dejstva. Sedma kitica besedila je bila dodana že drugi objavi Premrlove *Zdravice* v prvem zvezku *Pevčeve pesmarice* leta 1921, enaka je bila objava v izdaji založbe Glasbena matica *Zboriza Mri moške glasove* naslednje leto. Objava v tej zbirki, ki je bila nekakšen kompendij slovenske zborovske ustvarjalnosti, pomeni, da se je Premrlova skladba hitro uveljavila in postala del železnega zborovskega repertoarja. Njena vloga se je utrdila tudi s tem, da so jo na koncertih Glasbene matice izvajali na koncu programa. Zbor Glasbene matice je Premrlovo *Zdravico* pogosto izvajal v dvajsetih letih 20. stoletja tudi na gostovanjih po slovenskih mestih.

S postopnimi spremembami političnega režima in z uvedbo republiške ustave v tedanji federativni Jugoslaviji na začetku sedemdesetih let preteklega stoletja se je odprlo tudi vprašanje slovenske himne. Posebna delovna skupina pri predsedstvu republiške konference Socialistične zveze delovnega ljudstva (SZDL) je že leta 1972 zapisala osnovna merila za himno: upoštevati mora historično kontinuiteto, biti povezana s prelomnimi dogodki v zgodovini slovenskega naroda in s sedanjim časom, mora biti kratka ter imeti himničen značaj. Med predlaganimi znanimi pesmimi z domoljubno vsebino je izbrala tri pesmi: Jenkovo *Naprej*, Premrlovo *Zdravjico* in Kozinovo *Naša zemlja*. Predvajali so jih na radiu in televiziji in s tem dali v pretres javnosti. Časopisi so objavljali

² Celotno raziskovalno delo: http://mi-s.zrc-sazu.si/files/file/dmd/DMD_1_1_CIGOJ_KRSTULOVIC.pdf

razprave o primernosti predlaganih pesmi. Vprašanje izbora nove himne kljub predlogu zakona o himni ni bilo rešeno še več kot desetletje, vse do konca osemdesetih let, ko je pomen *Zdravjice* zaradi zgodovinsko prelomnih časov naraščal in so jo izbrali za slovensko himno. Odločitev so zapisali v republiško ustavo. V *Zakonu o himni*, ki je bil sprejet nekaj mesecev kasneje, je bilo določeno, da se poje sedma kitica Prešernove *Zdravjice* na melodijo Stanka Premrla. To je bila potrditev funkcije, ki jo je opravljala pesem v taki obliki, torej kot Premrlova melodija s podloženo sedmo kitico, po drugi vojni ob slovenskem kulturnem prazniku. Navzoči so *Zdravjico* takrat poslušali stoje in jo s tem povzdignili v svojo himno. Slovenci so jo kot svojo narodno himno peli na raznih zborovanjih in različnih slovesnih priložnostih v politično občutljivem času razpadanja nekdanje države od pomladi 1987, torej še pred njeno uradno razglasitvijo. *Zdravjica* je bila spontano izbrana za himno še preden je bila zapisana kot ustavna kategorija. Za slovensko himno je bila določena z amandmajem k ustavi Socialistične republike Slovenije še v okviru prejšnje države leta 1989. Skupščina Republike Slovenije jo je sprejela še pred državno osamosvojitvijo 29. marca 1990, kar je bilo le eno izmed simboličnih dejanj v smeri uveljavljanja slovenske nacionalne samobitnosti. Na slovesnosti ob osamosvojitvi Republike Slovenije je bila izvedena tudi »Merjava zastav« in ob tem je bila kot himna uporabljena sedma kitica Prešernove *Zdravjice*. To pa se je nato dokončno utrdilo tudi v več kot dvajsetletni zgodovini države, ko se je takšna himna izvajala na vseh uradnih javnih prireditvah in slovesnostih.

Primerjava *Zdravjice* z drugimi državnimi himnami pokaže nekaj posebnosti, ki izvirajo iz značilnosti njene besedne in glasbene vsebine ter njune povezave. *Zdravjica* je, ugotavlja prešernoslovec Boris Paternu, najpomembnejša Prešernova narodno-politična pesem. Njen okvir je napitnica, kjer pesnik nazdravlja osebnim, človeškim rečem, jedro pa politični program, ki ga pesnik izraža skozi zahteve po narodni osvoboditvi Slovencev, svobodi in enakosti med narodi. Prešernovo besedilo je danes, ko smo Slovenci v mnogonacionalni evropski skupnosti, po mnenju Franceta Bemika uresničitev »preroškega videnja prihodnosti«. Je slavospev vsemu tistemu, kar Slovcem nekaj pomeni. Melodija Premrlove *Zdravice* je preprosta, neposredna, navdušujoča in značajska primerna žanru, kateremu je bila namenjena. Zaradi tega je bila razširjena in prepoznavna, njen izraz blizu slovenskim pevcem, lahko rečemo, da so se z njo identificirali.

V himni *Zdravjici* sta bila literarni in glasbeni simbol naroda združena v novo kvaliteto, s katero se je in se identificira slovenski narod. Evocira vse tisto, za kar si je prizadeval že od začetkov narodne »prebuje«, po drugi strani pa tako po literarni kot po glasbeni plati oživlja narodov kolektivni spomin in občutke, njegovo zgodovino in značaj. Prešernova *Zdravjica*, Premrlova *Zdravica* in tudi himna *Zdravjica* so se vsaka posebej vtisnile v zgodovinski spomin naroda. Izhajajo iz slovenske kulturne tradicije in so del nje. Čeprav se je *Zdravjica* kot politični simbol naroda utrjevala šele po drugi vojni ter dokončno potrdila z razglasitvijo za državno himno na začetku devetdesetih let preteklega stoletja, pa njena recepcija kaže, da je bila in je *Zdravjica* vse troje: literarni, glasbeni in politični simbol Slovencev.

Primernost predloga za nadaljnjo obravnavo

Slovenska himna je državni simbol, ki je nastala na podlagi zgodovinskih dejstev in dokazuje identiteto slovenske države in naroda. Prav tako pa je skozi leta postala prepoznavna v mednarodnem prostoru. Za kakršnokoli spremembo slovenske himne, bi najprej bilo potrebno spremeniti Ustavo Republike Slovenije, za kar pa bi bilo potrebno opraviti predhodno podrobno posvetovanje s strokovno in širšo javnostjo in sprejeti širši družbeni konsenz. Glede na navedeno menimo, da predlog ni primeren za nadaljnjo obravnavo.

S spoštovanjem,

mag. Renata Zatler
DRŽAVNA SEKRETARKA

POSLANO:
- naslovniku – po e-pošti